

**Globální vzdělávání
v České republice**

Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání
Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice

GENE
GLOBAL EDUCATION NETWORK EUROPE

Obsah

Použité zkratky	4
Poděkování	5
Shrnutí	6
Kapitola 1 – Úvod	8
1.1 Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice: Úvod	8
1.2 Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání	9
1.3 Cíle procesu	10
1.4 Metodika	10
Kapitola 2 – Kontext globálního vzdělávání v České republice	
2.1 Úvod	11
2.2 Politický kontext	11
2.3 Kontext zahraniční rozvojové spolupráce	11
2.4 Kontext vzdělávacího systému	12
2.5 Kontext veřejného mínění	12
2.6 Klíčová ministerstva, agentury a organizace	13
2.6.1 Ministerstvo zahraničních věcí ČR	13
2.6.1.1. Česká rozvojová agentura	14
2.6.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	15
2.6.3 Ministerstvo životního prostředí ČR	15
2.6.4 FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci	16
Kapitola 3 – Globální vzdělávání v klíčových sektorech	
3.1 Úvod	17
3.2 Globální vzdělávání ve formálním vzdělávání	18
3.2.1 Úvod: Výzvy a příležitosti vzdělávací reformy	18
Box 1: Průřezové předměty	18

3.2.2	Nevládní rozvojové organizace činné v globálním vzdělávání v oblasti formálního vzdělávání	19
3.2.3	Řízení a finanční podpora ze strany Ministerstva zahraničních věcí a České rozvojové agentury	19
3.2.4	Rostoucí role Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v globálním vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání	19
3.3	Globální vzdělávání na vysokých školách a při vzdělávání učitelů	20
3.4	Globální vzdělávání v sektoru neformálního vzdělávání, občanské společnosti a v dalších sektorech	21
3.5	Nevládní neziskové organizace – globální vzdělávání a osvěta	22
3.5.1	Úvod	22
	Box 2: Kampaň Česko proti chudobě	22
3.5.2	Člověk v tísní	23
3.5.3	ADRA – Adventistická agentura pro rozvoj a humanitární pomoc	23
3.5.4	INEX-SDA – Sdružení dobrovolných aktivit	24
3.5.5	Společnost pro Fair Trade	25
	Případová studie: Jeden svět ve školách	25
	Případová studie: ARPOK a globální vzdělávání	27
	Kapitola 4 – Hlavní zjištění a doporučení	28
	Přílohy	33
Příloha I	Setkání v rámci procesu přípravy hodnotící zprávy	33
Příloha II	Maastrichtská deklarace globálního vzdělávání	34
	Použitá literatura	37
	Příspěvky	38

Použité zkratky

ADRA	Adventistická agentura pro rozvoj a humanitární pomoc (Adventist Development and Relief Agency)
ARPOK	Agentura pro rozvojovou a humanitární pomoc Olomouckého kraje
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČvT	Člověk v tísni
DAC	Výbor OECD pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee)
EU	Evropská unie
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci
GENE	Global Education Network Europe
GRV	globální rozvojové vzdělávání
HDP	hrubý domácí produkt
HND	hrubý národní důchod
INEX-SDA	Sdružení dobrovolných aktivit
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MDGs	Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals)
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí ČR
MŽP	Ministerstvo životního prostředí ČR
NNO	nevládní nezisková organizace
ODA	oficiální rozvojová pomoc (Official Development Assistance)
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development)
OSN	Organizace spojených národů
SZ	Strana zelených
UNDP	Rozvojový program OSN (United Nations Development Programme)
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation)

Poděkování

Tato hodnotící zpráva o globálním vzdělávání v České republice vznikla za přispění mnoha osob a organizací, kteří ochotně věnovali svůj čas a své znalosti. Sekretariát pro přípravu hodnotící zprávy by proto rád ocenil práci všech, kdo se na jejím vzniku podíleli.

Především bychom rádi poděkovali čtyřem zahraničním expertům v oblasti globálního vzdělávání, kteří se účastnili hodnotícího procesu – Thomasi Tichelmannovi, vedoucímu oddělení pro rozvojové vzdělávání, Irish Aid, Ministerstvo zahraničních věcí (Irsko) a zároveň vedoucímu týmu; dále Liise Jääskeläinen, poradkyni pro vzdělávání při finské Národní radě pro vzdělávání (Finsko); Katarině Kováčové, projektové manažerce ve Slovenské rozvojové agentuře (Slovensko) a Arnfinnu Nygaardovi, řediteli sítě nevládních organizací RORG (Norsko). Jmenovaní poskytli v průběhu celého procesu svůj čas a své znalosti.

Sekretariát GENE oceňuje také přínos Ministerstva zahraničních věcí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, České rozvojové agentury, Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS), členů české referenční skupiny, nevládních neziskových organizací a všech těch, kteří se setkali s hodnotícím týmem a poskytli mu cenné informace. Seznam organizací, s nimiž hodnotící tým hovořil v průběhu hodnotícího procesu, je uveden v příloze I.

Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání je financován díky společnému přispění dárců, kteří tak podporují celý proces a zejména průběh hodnocení v České republice. Rádi bychom poděkovali Ministerstvu zahraničních věcí Finska a finské Národní radě pro vzdělávání; organizaci NCDO, Nizozemí; Irish Aid při Ministerstvu zahraničních věcí Irska; agentuře Norad z Norska; Federálnímu ministerstvu pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (BMZ) a agentuře Inwent z Německa; Rakouské rozvojové agentuře (ADA) a Ministerstvu školství Rakouska za jejich finanční i další podporu hodnotícímu procesu, a rovněž za podporu všech ministerstev, agentur a dalších organizací, které jsou členy GENE. Děkujeme rovněž Centru Sever-Jih (North-South Centre) při Radě Evropy, které podpořilo zahájení Evropského hodnotícího procesu a poskytlo podporu i přímo GENE.

Na závěr patří naše zvláštní poděkování Petru Jelínkovi, řediteli České rozvojové agentury (ČRA), a Martinu Náprstkovi, zástupci ředitele ČRA, a jejich kolegům za logistickou podporu; a Zuzaně Hlavičkové za pomoc při přípravě podkladových materiálů a za překlad hodnotící zprávy.

Eddie O'Loughlin,
Liam Wegimont

*Autoři zprávy a členové sekretariátu,
Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání, GENE*

Shrnutí

Tato Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice je součástí Evropského procesu vzájemného hodnocení globálního vzdělávání, který byl zahájen v roce 2002 s cílem zlepšit úroveň globálního vzdělávání v evropských zemích. Zpráva je vyvrcholením letitého procesu iniciovaného Evropskou sítí pro globální vzdělávání GENE (Global Education Network Europe) za účasti mezinárodního hodnotícího týmu.

Na základě studia podkladových materiálů, individuálních pohovorů a setkání s hlavními subjekty byly shromážděny informace o současném stavu globálního vzdělávání v České republice. Tyto informace byly následně kriticky analyzovány. Celý proces probíhal ve spolupráci s českou referenční skupinou, která byla hlavním partnerem při přípravě zprávy. Členy referenční skupiny byli zástupci České rozvojové agentury, Ministerstva zahraničních věcí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Českého fóra pro rozvojovou spolupráci FoRS¹. Mezioborový hodnotící tým byl složen z expertů z Finska, Irsku, Norska a Slovenska a pracoval za podpory sekretariátu GENE.

Zpráva je koncipována jako komparativní ve vztahu k předešlým hodnotícím zprávám. Kapitola 1 je úvodem ke zprávě a k celému procesu. Kapitola 2 je zaměřena na kontext globálního vzdělávání v České republice. Kapitola 3 rozebírá globální vzdělávání v řadě klíčových sektorů. Kapitola 4 souhrnně popisuje hlavní zjištění a doporučení vyplývající z provedeného hodnocení.

V hodnotící zprávě je oceněna skutečnost, že ačkoli je globální vzdělávání v České republice poměrně novým fenoménem, již zde vznikla relativně silná, výrazná a pokračující tradice. Ta se promítá do aktivní činnosti řady organizací zapojených do globálního vzdělávání a do mnoha chvályhodných iniciativ i dobře koncipovaných projektů v sektoru formálního i neformálního vzdělávání.

Rovněž se zde otevírá prostor pro řadu nových příležitostí a možností: zapojení globálního vzdělávání do formálního školského sektoru v době radikální reformy vzdělávacího systému; lepší koordinace i budování kapacit institucí a organizací; rostoucí a dlouhodobé financování; strategičtější zaměřená práce s neformálním sektorem – to vše bude nezbytné splnit, aby cesta ke globálnímu vzdělávání, na kterou se Česká republika vydala, byla úspěšná.

České předsednictví v Radě EU (2009) je pro Českou republiku příležitostí ujmout se vedoucí role v oblasti globálního vzdělávání.

Hlavním doporučením hodnotící zprávy je, aby došlo k přijetí národní strategie globální výchovy v České republice. Tato národní strategie by zároveň měla zlepšit koordinaci mezi jednotlivými ministerstvy i uvnitř nich, a dále zlepšit jejich spolupráci s nevládními neziskovými organizacemi, občanskou společností a dalšími sektory. Doporučení, jež vyplynula z hodnotícího procesu, jsou uvedena v Kapitole 4.

Vydání a zveřejnění této zprávy je jedním z kroků procesu vzájemného hodnocení a pokračujícího dialogu. Hodnotící tým věří, že tento dialog a současně realizace uvedených doporučení ze strany hlavních subjektů v České republice dále povedou ke zlepšování úrovně globálního vzdělávání.

GENE (Global Education Network Europe) je síť ministerstev, agentur a dalších národních institucí odpovědných za globální vzdělávání v Evropě. GENE podporuje vytváření kontaktních sítí, výměnu zkušeností, výzkum v oblasti koncepcí a politik, přípravu

¹ Česká referenční skupina pro přípravu hodnotící zprávy rovněž zahrnuje členy neformální pracovní skupiny pro globální rozvojové vzdělávání, koordinované Českou rozvojovou agenturou.

národních strategií a zvyšování kvality v oblasti globálního vzdělávání v evropských zemích. S podporou sekretariátu GENE iniciuje evropský proces vzájemného hodnocení jako součást úsilí o zlepšení globálního vzdělávání, jehož cílem je snažit se o to, aby všichni lidé v Evropě měli přístup ke kvalitnímu globálnímu vzdělávání.

Úvod

1.1 Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice:

Úvod

Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice je součástí evropského procesu vzájemného hodnocení v oblasti globálního vzdělávání (viz níže) zahájeného na Maastrichtském kongresu o globálním vzdělávání v roce 2002 a zprostředkovaného organizací GENE (Global Education Network Europe)². Tato zpráva o situaci v České republice je pátou obdobnou národní zprávou; předešlé národní zprávy se týkaly Rakouska (2006), Nizozemska (2005), Finska (2004) a Kypru (2004)³.

Tato zpráva přináší informace o současném stavu globálního vzdělávání v České republice⁴ a poskytuje pohled na další vývoj kvalitního globálního vzdělávání v České republice. Obsahuje hlavní zjištění a doporučení pro budoucí podobu globálního vzdělávání v České republice.

První kapitola poskytuje čtenáři – jímž může být odborník v praxi či vědecký pracovník – úvod k národní zprávě a obecné informace o Evropském procesu vzájemného hodnocení globálního vzdělávání a o metodice tohoto procesu v České republice. Kapitola 2 zasazuje globální vzdělávání do kontextu české politické reality, vzdělávacího systému, zahraniční rozvojové spolupráce a osvěty. Třetí kapitola poskytuje přehled globálního vzdělávání v řadě klíčových sektorů a popisuje práci nevládních neziskových organizací (NNO) v oblasti globálního vzdělávání a osvěty, a uvádí rovněž dvě případové studie. V závěrečné kapitole jsou popsána hlavní zjištění a doporučení, vyplývající z této hodnotící zprávy.

Členy hodnotícího týmu byli hodnotitelé z Finska, Irska, Norska a Slovenska, a zástupci sekretariátu GENE⁵.

² Od roku 2006 GENE podporuje proces vzájemného hodnocení tím, že poskytuje svůj sekretariát a expertizu. V letech 2003–2005 byla příprava zpráv zajišťována Centrem Sever-Jih (North-South Centre) s podporou GENE.

³ Kopie těchto národních zpráv jsou k dispozici na webových stránkách GENE www.gene.eu nebo na stránkách North-South Centre www.nscentre.org.

⁴ V hodnotících zprávách GENE je užívána následující definice globálního vzdělávání jako zastřešujícího termínu: *Globální vzdělávání je vzdělávání, které otevírá lidem oči a mysl pro realitu světa, a probouzí je, aby usilovali o větší spravedlnost ve světě, o rovnost mezi lidmi a o lidská práva pro všechny. Globální vzdělávání v tomto smyslu zahrnuje rozvojové vzdělávání, výchovu k lidským právům, výchovu k udržitelnému rozvoji, výchovu k míru a předcházení konfliktům a mezikulturní vzdělávání a rozšiřuje výchovu k občanství o globální dimenzi. Tato definice vychází z Maastrichtské Deklarace globálního vzdělávání v Evropě do roku 2015.*

Poznámka: Mnoho aktérů v České republice začalo používat termín GRV (globální rozvojové vzdělávání) a malá, nicméně zvětšující se skupina se věnuje úvahám o praktickém významu tohoto termínu. Hodnotící tým vítá zavedení tohoto národně specifického termínu a považuje ho za základ pro koncepční vyjasnění, které by mohly přinést debaty o tomto termínu. Nicméně v hodnotících zprávách je členy hodnotícího týmu i GENE konzistentně užíván termín globální vzdělávání, který může být chápán jako synonymum českého preferovaného termínu, ale v žádném případě není návrhem, aby tento termín byl zaveden v České republice.

⁵ Členy mezinárodního týmu, který v červnu 2008 navštívil Českou republiku, byli: Thomas Tichelmann, vedoucí oddělení pro rozvojové vzdělávání, Irish Aid, Ministerstvo zahraničních věcí (Irsko); Liisa Jääskeläinen, poradkyně pro vzdělávání při Národní radě pro vzdělávání (Finsko); Arnfinn Nygaard, ředitel sítě nevládních organizací RORG (Norsko); Katarina Kováčová,

Česká národní zpráva vznikla díky zapojení české referenční skupiny pro rozvojové vzdělávání jako hlavního národního partnera v celém procesu. Jejími členy byli zástupci Ministerstva zahraničních věcí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, České rozvojové agentury a FoRSu (Českého fóra pro rozvojovou spolupráci).

1.2 Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání

Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání byl inspirován Maastrichtskou deklarací. Maastrichtská deklarace globálního vzdělávání byla přijata vládami, nevládními organizacemi, místními a regionálními úřady a zástupci parlamentů, kteří se účastnili Evropského kongresu o globálním vzdělávání v nizozemském Maastrichtu ve dnech 15. – 17. listopadu 2002. Deklarace nastínila řadu způsobů, jak globální vzdělávání v Evropě dále zkvalitnit a šířit. Kromě mnoha koncepčních doporučení deklarace vyzvala delegáty, aby „*prověřili možnost vytvářet podpůrné programy pro sledování úrovně globálního vzdělávání tím, že vzniknou národní zprávy o globálním vzdělávání a pravidelné hodnotící zprávy...*“⁶

V roce 2003 byla připravena studie⁷, která zkoumala možnost zahájit Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání. Studie nejprve shrnula výsledky mezinárodních hodnotících procesů v příbuzných či srovnatelných oborech⁸. Dále byly jednotlivé otázky analyzovány v pilotní zprávě věnované Kypru, což posléze vedlo ke vzniku první národní hodnotící zprávy o globálním vzdělávání. Zpráva o studii proveditelnosti, založená na prvotních zkušenostech z roku 2003, vyústila v závěr, že zahájení Evropského procesu vzájemného hodnocení globálního vzdělávání by mohlo být efektivním mechanismem, který přispěje k dalšímu zkvalitnění globálního vzdělávání v Evropě.

Jak již bylo uvedeno výše, od té doby probíhá proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání, v jehož rámci byly uveřejněny národní zprávy o situaci ve Finsku, Nizozemí, Rakousku a nyní i v České republice. Další národní zprávy jsou v plánu.

projektová manažerka při Slovenské rozvojové agentuře (Slovensko) a za sekretariát GENE Eddie O’Loughlin a Liam Wegimont. Návštěva sekretariátu se uskutečnila o několik měsíců dříve (v březnu 2008).

⁶ Maastrichtská deklarace: Evropský strategický rámec pro rozšíření a zkvalitnění globálního vzdělávání v Evropě do roku 2015 (The Maastricht Declaration: A European Strategy framework for Increasing and Improving Global Education in Europe to 2015), odst. 5. 8. Deklarace viz příloha 2. Zpráva o kongresu viz O’Loughlin, E. a Wegimont, L. (ed.): Global Education in Europe to 2015: Strategy, Policies and Perspectives, Lisbon, North-South Centre, 2003. Dostupné na www.gene.eu nebo www.nscentre.org.

⁷ Eddie O’Loughlin, v současné době koncepční koordinátor GENE, zpracoval tuto studii z pověření Centra Sever-Jih (North-South Centre) v roce 2003. Jejím závěrem bylo doporučení, aby byl zahájen Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání.

⁸ Jejich součástí byly mechanismy pro sledování jednotlivých zemí v rámci Rady Evropy, jako např. Výbor pro prevenci mučení, a národní zprávy v oblasti vzdělávání a mládeže. Obsahovaly také hodnotící procesy zprostředkované jinými mezinárodními organizacemi, včetně hodnotících zpráv OECD DAC o rozvojové spolupráci. Dále obsahovaly zprávy nezávislých konzultantů a nevládních neziskových organizací jako například The Reality of Aid.

1.3 Cíle procesu

Hlavním cílem hodnotícího procesu je rozšíření a zkvalitnění globálního vzdělávání v evropských zemích v souladu se závěry Maastrichtské deklarace. Okamžitým cílem každého národního hodnotícího procesu je poskytnout podporu a mezinárodní srovnání, přičemž výstupem je národní zpráva vytvořená v partnerství s hlavními národními aktéry. Každá národní zpráva poskytuje informaci o stavu globálního vzdělávání v zemi, vyzdvihuje dobré příklady, které lze na národní či mezinárodní úrovni dále předat, a kriticky reflektuje témata a výzvy, jimž čelí národní aktéři, kteří usilují o zkvalitnění koncepce, podporu a prosazení globálního vzdělávání.

Záměrem národních zpráv a hodnotících procesů k nim vedoucích je, aby se staly nástrojem, díky němuž budou národní aktéři mít možnost zlepšit kvalitu a dopady globálního vzdělávání na národní úrovni, a mechanismem pro předávání zkušeností na mezinárodní úrovni, pro srovnávací analýzy, tvorbu koncepcí a dosažení vyšší kvality⁹.

1.4 Metodika

Metodika aplikovaná při hodnocení globálního vzdělávání v České republice spočívala v přípravě rešerší a ve dvou návštěvách země. V rámci každé z nich proběhla řada konzultací s národními aktéry. Sekretariát hodnotícího týmu vykonal úvodní návštěvu v březnu 2008 na pozvání České rozvojové agentury. Jejím hlavním cílem bylo shromáždit informace a dokumentaci, odsouhlasit s hlavními účastníky metody a postup, nastolit klíčové otázky a navázat kontakty před hlavní návštěvou hodnotícího týmu v červnu 2008.

Návštěva mezinárodního hodnotícího týmu¹⁰ zahrnovala setkání s hlavními subjekty za účelem shromáždění informací a zahájení dialogu na základě prvotních poznatků. Na závěr návštěvy byl připraven návrh (draft) zprávy obsahující zjištění a doporučení. Tato zpráva (nebo její části) byla ještě před uveřejněním distribuována jednotlivým aktérům ke komentáři. Jejich připomínky byly vzaty v úvahu při závěrečné kompletaci.

Záměrem Národní zprávy o globálním vzdělávání v České republice je podnítit další debatu, případně i kritickou reflexi, a dosáhnout přijetí doporučení v ní obsažených (spolu s dalšími, která mohou vyplynout jako odezva národních aktérů na tuto zprávu). Rovněž lze očekávat, že zpráva povede ke zkvalitnění tvorby koncepcí a k dalším návazným akcím. GENE je připraven pomoci národním partnerům radou a podporou při následných aktivitách, které mohou navázat na hodnocení a na doporučení, z něho vyplývající.

⁹ Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání se od hodnotícího procesu OECD liší v rozsahu, zaměření, geografickém záběru a metodologii. Jeho záměrem však je, aby hodnocení globálního vzdělávání ve členských státech DAC bylo komplementární ke zprávám DAC (zaměřeným především na rozvojovou pomoc spíše než na rozvojové nebo globální vzdělávání).

¹⁰ Viz poznámka č. 5 o členech hodnotícího týmu, uvedená výše.

Kontext globálního vzdělávání

v České republice

2.1 Úvod

Tato kapitola přináší pohled na kontext globálního vzdělávání v České republice. Obsahuje stručnou informaci o politické situaci v zemi, o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky, o vzdělávacím systému a o průzkumech veřejného mínění. Také popisuje úlohu klíčových ministerstev, agentur a dalších institucí v České republice, které se zabývají globálním vzděláváním.

2.2 Politická situace

Česká republika je parlamentní demokracií. Hlavními politickými stranami jsou Občanská demokratická strana (ODS), Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL), Strana zelených (SZ) a Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM).

Současný prezident Václav Klaus byl znovu zvolen do druhého funkčního období dne 9. února 2008. Vzhledem k tomu, že země je parlamentní demokracií, je výkonem politické moci pověřen předseda vlády a jím sestavená vláda. Současným premiérem je Mirek Topolánek a vládní koalice je složena z občanských demokratů, lidovců a Strany zelených.

Zatímco politická podpora zapojení České republiky do zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) se jeví jako dobrá a odráží se v nárůstu programu ZRS od roku 2000 až do dneška, probíhající obavy o ekonomiku země mohou naznačovat konzervativnější postoj, jehož výsledkem v nejbližší budoucnosti bude spíše udržení stávajícího stavu než nárůst objemu prostředků na ZRS.

2.3 Kontext zahraniční rozvojové spolupráce

Aktivity české zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) a českého globálního vzdělávání jsou zasazeny do širšího globálního rozvojového kontextu. Ten zahrnuje vše od mezinárodního úsilí o uzavírání obchodních dohod až po multilaterální iniciativy vztahující se ke klimatickým změnám, rozvojové cíle tisíciletí (MDGs) přes geopolitické změny ve vztahu Sever-Jih a rozdíly mezi zeměmi na Severu a Jihu, až po jiný pohled na mnohé z těchto záležitostí. Záměrem zprávy není detailně rozebírat tyto širší výzvy, nicméně hodnotící tým si je vědom důležitosti těchto témat a širšího kontextu české zahraniční rozvojové spolupráce a globálního vzdělávání obecně. Zdá se, že česká veřejnost, nevládní sektor a vláda se těmito otázkami velmi pozorně věnují.

Česká republika od roku 2000 postupně navyšovala objem prostředků na zahraniční rozvojovou spolupráci. Jeho výše dosáhla v roce 2007 objemu 140 milionů eur (3,6 mld. Kč), což představuje podíl na hrubém národním důchodu (ODA/HND) ve výši 0,11 %. Přesto nelze očekávat žádný další výraznější nárůst v nejbližších 2–3 letech. Cíl Evropské unie (EU), jenž spočívá v dosažení podílu na HND ve výši 0,17 % do roku 2010 ve všech nových členských zemích, bude v takovém případě obtížně dosažitelný.

Potřeba větší koordinace českého systému rozvojové spolupráce již byla identifikována. Jednou z výhrad, komentovanou například Výborem OECD pro rozvojovou pomoc (DAC), je rozptýlení programu rozvojové spolupráce do devíti sektorových ministerstev, což Ministerstvu zahraničních věcí ČR znesnadňuje efektivní koordinaci aktivit v rámci zahraniční rozvojové spolupráce¹¹. Další pokrok při posilování koordinační role Ministerstva zahraničních věcí ČR a role České rozvojové agentury je žádoucí a je vítán.

2.4 Kontext vzdělávacího systému

Vzdělávací systém v České republice prošel v posledním desetiletí hlubokými a rozsáhlými změnami. Po zásadních reformách v devadesátých letech vedly nedávné změny, zejména přijetí Školského zákona v lednu 2005, k rychlé decentralizaci vzdělávacího systému, přičemž odpovědnost za tvorbu osnov a profesní růst učitelů byla ve značné míře převedena na regiony a samotné školy. Tyto změny přinesly velké výzvy a nové možnosti pro zapojení globálního vzdělávání do škol. Podrobněji je o nich pojednáno v následujících kapitolách.

Kapitola o sektoru formálního vzdělávání viz níže.

2.5 Kontext veřejného mínění

Průzkumy veřejného mínění naznačují, že dochází k rostoucí veřejné podpoře programu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. Dosud poslední průzkum z roku 2006¹² ukazuje, že většina dotázaných osob se k českému programu zahraniční rozvojové spolupráce staví příznivě. Ukazuje se, že veřejnost chápe, že hlavním mottem programu je „snížení chudoby“. Relativně vysoký počet oslovených (69 %) by chtěl získat lepší přístup k informacím o rozvojových tématech. V průzkumu se však také ukázalo, že povědomí o rozvojových cílech tisíciletí je velmi nízké – většina Čechů (80 %) o nich nikdy neslyšela.

Zdá se, že k dispozici jsou jen velmi kusé informace o tom, jaké mínění má česká veřejnost o otázkách globálního rozvoje. Pravidelné pořádání průzkumů veřejného mínění o otázkách globálního rozvoje by mohlo být pro program zahraniční rozvojové spolupráce přínosem a mohlo by pomoci lépe pochopit, jak česká veřejnost smýšlí o globálních rozvojových otázkách obecně. Průzkumy by mohly být užitečné jako základ pro navržení vhodných iniciativ v oblasti globálního vzdělávání a osvěty, jak je tomu v jiných evropských zemích.

Shrnutí

Kontext globálního vzdělávání v České republice je zasazen do celkového kontextu zahraniční rozvojové spolupráce, jejíž význam narůstá. Existuje několik oblastí, kde země

¹¹ Vzhledem k tomu, že Česká republika není členem DAC, byl český program rozvojové spolupráce podroben v roce 2006 tzv. zvláštnímu hodnocení. Hlavním doporučením výsledné zprávy byla probíhající institucionální reforma. Podrobnosti lze nalézt na stránkách www.oecd.org.

¹² Zpráva z tohoto průzkumu je nazvána Ministerstvo zahraničních věcí: Průzkum veřejného mínění 11/2006. Průzkum provedla agentura SC&C na žádost Ministerstva zahraničních věcí ČR a UNDP.

stále čelí novým výzvám, a to jak v oblasti naplnění cílů oficiální rozvojové pomoci, tak účinného posílení institucionální koordinace; dále při posílení kontextu vzdělávacích politik a jejich realizaci; a rovněž je zde prostor pro zvyšování znalostí o veřejném mínění a pro posilování veřejné podpory pro rozvojovou spolupráci.

2.6 Klíčová ministerstva, agentury a organizace

2.6.1 Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky je zodpovědné za koncepci a koordinaci zahraniční rozvojové spolupráce. Na počátku roku 2008 byla ustavena Česká rozvojová agentura (viz níže) v gesci Ministerstva zahraničních věcí ČR (MZV) jako jeho podřízená organizační složka.

MZV se bude nadále zabývat politickými a koncepčními otázkami zahraniční rozvojové spolupráce a bude realizovat multilaterální programy. MZV rovněž sehrává vedoucí úlohu v řadě důležitých oblastí včetně přidělování finančních prostředků. Institucionální povaha českého rozvojového programu prochází změnami, jejichž cílem je zlepšení koordinace.

Ve vztahu ke globálnímu vzdělávání a osvětě iniciovalo Ministerstvo zahraničních věcí podporu těchto oblastí a nadále řídí tvorbu koncepcí a přidělování finančních prostředků na projekty v oblasti globálního vzdělávání. V celkovém kontextu spočívá role MZV v podpoře zvyšování informovanosti veřejnosti o globálních otázkách. Část své odpovědnosti ve vztahu ke globálnímu vzdělávání předalo ministerstvo České rozvojové agentuře. Rozpočtová linka na rozvojové vzdělávání a osvětlu byla Ministerstvem zahraničních věcí ČR zavedena poprvé v roce 2005. Tomuto kroku předcházely tři projekty realizované českou nevládní neziskovou organizací Člověk v tísni v letech 2003 a 2004. MZV je nadále hlavním zdrojem financí pro aktivity v oblasti globálního vzdělávání a osvěty prostřednictvím dotačních programů za úzké spolupráce s Českou rozvojovou agenturou.

Vedle Ministerstva zahraničních věcí ČR existuje několik dalších ministerstev, která se rovněž zabývají globálním vzděláváním. Je chvályhodné, že se MZV v této oblasti ujalo vedení – a na základě zkušeností z jiných zemí by v tom mělo nadále pokračovat – vzhledem k tomu, že tato agenda je úzce propojena se zahraniční rozvojovou spoluprací. Je však nezbytné zapojit, a to systematictěji než dosud, ostatní zmíněná ministerstva. Pokud má být globální vzdělávání integrováno do škol a má si udržet dimenzi trvalého rozvoje, musí být do této tematiky také zapojeno MŠMT a MŽP. Hodnotící zpráva považuje za nutné, aby koordinační role Ministerstva zahraničních věcí ČR byla v tomto směru jednoznačně posílena.

Tabulka 1. Finanční mechanismus MZV pro globální vzdělávání a osvětu pro roky 2007 a 2008

2007	Kč	€
Rozpočtová linka pro NNO (GRV a osvěta)	7,00 mil.	0,280 mil.
Program na zvyšování povědomí o ZRS (realizovaný M7V)	2,30 mil.	0,092 mil.
Letní škola v Olomouci	0,95 mil.	0,038 mil.
2008		
Rozpočtová linka pro NNO (GRV a osvěta)	9,60 mil.	0,384 mil.
Program na zvyšování povědomí o ZRS (realizovaný MZV)	2,30 mil.	0,092 mil.
Letní škola v Olomouci	0,95 mil.	0,038 mil.

2.6.1.1 Česká rozvojová agentura

Česká rozvojová agentura vznikla v lednu 2008 jako nástupce Rozvojového střediska při Ústavu mezinárodních vztahů. Jde o samostatný právní subjekt podřízený Ministerstvu zahraničních věcí ČR.

Mezi hlavní povinnosti České rozvojové agentury patří:

- identifikace a formulace rozvojových projektů v prioritních zemích
- vyhlášení výběrových řízení na veřejné zakázky
- monitorování rozvojových aktivit v prioritních i neprioritních zemích
- budování kapacit různých aktérů (školení, informace)
- rozvojové vzdělávání a osvěta

Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce není jednoduchá a bude nějakou dobu trvat, než úkoly a odpovědnost postupně přejdou pod Českou rozvojovou agenturu. Ta se postupně rozvíjí, nicméně ještě bude muset čelit dalším výzvám zejména v souvislosti se zajištěním dostatečného počtu zaměstnanců, kteří převezmou nové úkoly a nové postupy, aby agentura mohla zcela plnit svoji úlohu.

Všechny finanční prostředky na aktivity v oblasti globálního vzdělávání jsou převáděny přímo z Ministerstva zahraničních věcí ČR na nevládní neziskové organizace (nebo jiné realizátory jako např. univerzity). Česká rozvojová agentura poskytuje administrativní a koordinační podporu a podílí se na hodnocení projektů a jejich monitorování. Společně s Ministerstvem zahraničních věcí ČR a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR sehraává klíčovou roli při tvorbě koncepcí a plánování v oblasti globálního vzdělávání.

Česká rozvojová agentura je členem Evropské sítě pro globální vzdělávání (Global Education Europe Network – GENE) a účastnila se programu V4¹³.

Hodnotící zpráva konstatuje, že ustavení České rozvojové agentury bylo pozitivním krokem, a uvítá její narůstající roli v této oblasti.

Další informace o České rozvojové agentuře lze nalézt na www.czda.cz.

2.6.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je a nadále by mělo být klíčovým aktérem v oblasti globálního vzdělávání v České republice. Jako v mnoha jiných evropských zemích sehrává významnou roli v této oblasti rovněž Ministerstvo zahraničních věcí ČR (prostřednictvím odboru pro rozvojovou spolupráci a České rozvojové agentury). Nicméně je stále více zřejmé, že proto, aby bylo možné dospět do situace, kdy kvalitní globální vzdělávání bude v rámci vzdělávacího systému dostupné pro všechny, bude klíčovým faktorem zvýšené zapojení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Prvotní poznatky z hodnotícího procesu naznačují, že na všech úrovních českého ministerstva školství – od úrovně ministra a náměstka ministra přes různé odbory s příslušnou odpovědností až po řadu institucí a agentur podřízených ministerstvu školství – existuje velká vstřícnost k větší integraci globálního vzdělávání.

Ministerstvo školství stanovuje parametry a rámce pro obsah povinného vzdělávání. Je odpovědné za všeobecné vzdělávání a prostřednictvím školních inspekcí zajišťuje jeho kvalitu. Zároveň ve velké míře deleguje odpovědnost na školy a na krajské a místní úřady. Zodpovědnost za vzdělávání byla v lednu 2003 plně převedena na úroveň krajů, a tak jako ve všech obdobných procesech trvalo jistý čas, než byla plně realizována. Každá škola má svou školní radu – složenou ze studentů, rodičů, učitelů a dalších občanů – která se nejméně jednou za dva roky podílí na hodnocení školy. Toto vlastní hodnocení je základem pro školní inspekci.

Při dosahování národních vzdělávacích cílů pomáhá řada poradních orgánů, podřízených MŠMT, mimo jiné Výzkumný ústav pedagogický, Národní ústav pro odborné vzdělávání a Ústav pro informace ve vzdělávání.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR je zapojeno do zahraniční rozvojové spolupráce prostřednictvím řady vzdělávacích projektů na základních, středních i vysokých školách zejména v afrických zemích. Ze svého rozpočtu rovněž podporuje stipendia pro studenty z rozvojových zemí, přicházející studovat do České republiky.

2.6.3 Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí realizuje největší podíl dvoustranných rozvojových projektů ze všech sektorových ministerstev. Agendou rozvojové spolupráce se na tomto ministerstvu zabývá větší počet zaměstnanců než na jiných ministerstvech. Ministerstvo

¹³ Program V4 byl zahájen v roce 2004 a jeho cílem bylo posílit globální vzdělávání ve vícehrádkých zemích – České republice, Maďarsku, Polsku a Slovensku. Tato iniciativa byla financována Ministerstvem zahraničních věcí Nizozemska a organizována Centrem Sever-Jih (North-South Centre) při Radě Evropy za expertní podpory členů GENE. V rámci programu bylo v těchto zemích poskytnuto financování národních projektů zaměřených na globální vzdělávání. Rovněž byly zorganizovány národní semináře pro aktéry v oblasti rozvojového vzdělávání.

rovněž spravuje fond na realizaci projektů v oblasti environmentálního vzdělávání a aktivně se angažovalo na mezinárodním poli za uznání role výchovy k udržitelnému rozvoji¹⁴. Z hlediska perspektivy globálního vzdělávání by mohlo v oblasti globálního vzdělávání hrát rostoucí úlohu společně s MZV a MŠMT.

2.6.4 FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci

FoRS je českou národní platformou nevládních neziskových organizací působících v oblasti rozvojové spolupráce. Jejím proklamovaným cílem je společně zvýšit efektivitu, kvalitu a objem české zahraniční rozvojové a humanitární pomoci, posílit pozitivní dopady činnosti českých rozvojových a humanitárních organizací a institucí v partnerských zemích i v České republice a vyjadřovat se k relevantním koncepčním otázkám. O to FoRS usiluje cestou informačních a vzdělávacích aktivit, koordinace a dialogu, a rovněž tím, že hájí společné zájmy svých členů. Od svého založení v září 2002, kdy jeho členy bylo 15 organizací, se počet členských organizací do letošního roku rozrostl na 29 řádných členů a na 15 pozorovatelů.

Tyto organizace spolupracují a hledají společné postoje k otázkám a aktivitám v oblastech jako rozvojová spolupráce, humanitární pomoc a rovněž i globální vzdělávání. FoRS prezentuje společné názory svých členů a buduje dialog s hlavními aktéry na národní i mezinárodní úrovni (na evropské úrovni je FoRS zakládajícím členem CONCORDu¹⁵).

FoRS využívá systém pracovních skupin, a to jak na tematické, tak na geografické bázi, aby mohl jednotlivá témata zkoumat do většího detailu. Zároveň tak zapojuje členy a pozorovatele do společných aktivit platformy. Pracuje zde jedna skupina pro globální vzdělávání a jedna pro osvětu.

Do aktivit v oblasti globálního vzdělávání a osvěty se zapojují asi dvě třetiny členů FoRS. FoRS se jako člen CONCORDu přihlásil ke Code of Conduct on Messages and Images. FoRS hodlá v roce 2009, v době českého předsednictví v Radě EU, uspořádat konferenci o globálním vzdělávání. Ministerstvo zahraničních věcí ČR a Česká rozvojová agentura konzultují s FoRS postupy při vyhlášení dotačních titulů v oblasti podpory projektů v oblasti globálního vzdělávání a osvěty. FoRS by mohl dále posílit svoji úlohu při koordinaci aktivit nevládního sektoru v oblasti globálního vzdělávání a osvěty, zejména v oblasti budování kapacit, monitorování a evaluace.

Další informace o FoRS na www.fors.cz.

¹⁴ Viz například česká pozice ze strany MŽP na přípravných zasedáních před Světovým summitem o udržitelném rozvoji, kde společně s řadou dalších malých zemí se Česká republika ujala vedení a silně se zasazovala o podporu výchovy k udržitelnému rozvoji.

¹⁵ CONCORD je evropská konfederace nevládních organizací pro humanitární pomoc a rozvoj.

Globální vzdělávání v klíčových sektorech

3.1 Úvod

Tato kapitola popisuje globální vzdělávání v řadě důležitých sektorů v České republice. Zabývá se aktivitami, které byly uskutečněny v oblasti globálního vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání, na univerzitní úrovni a při školení učitelů, v sektoru neformálního vzdělávání a v občanské společnosti. Identifikuje široké spektrum iniciativ, realizovaných organizacemi, zapojenými do globálního vzdělávání a do osvěty, a nastiňuje řadu výzev a nových možností.

3.2 Globální vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání

3.2.1 Úvod: Výzvy a nové možnosti školské reformy

Probíhající hluboká reforma školského systému, o níž jsme se zmínili výše, přinesla nové možnosti a výzvy pro zavedení globálního vzdělávání do škol. Je zřejmé, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Česká rozvojová agentura, nevládní rozvojové organizace a další subjekty zapojené do šíření globálního vzdělávání si tuto skutečnost uvědomují.

Výzva spočívá zejména v rozsahu a době změny, kdy se od učitelů a ředitelů škol očekává, že se budou zapojovat do mnoha nových procesů a školení. Obrovské množství změn může vést, tak jako kdekoli jinde, k vyčerpání, a spolu s tím i k určité rezistenci ke všemu, co může být vnímáno jako další nároky na čas učitelů nebo na studijní povinnosti studentů. Vedle řady obecných obav souvisejících s platy učitelů a s výší rozpočtu na oblast školství bude proto integrace globálního vzdělávání do školského systému v České republice další velkou výzvou.

Současně právě tyto změny otevírají nové možnosti pro zavedení globálního vzdělávání. Reforma osnov přináší řadu nových prvků, které jsou dobrou zprávou pro ty, kteří volají po zajištění přístupu ke globálnímu vzdělávání pro všechny občany. Zavedení průřezových témat vedle tradičních předmětů na základním i středním všeobecném stupni vzdělávání nepochybně otevírá nové možnosti pro globální vzdělávání.

Široce dostupné vzdělávání učitelů, ředitelů škol i budoucích pedagogů se zaměřuje na praktické postupy, strategie a pedagogické metody, které umožňují zavedení globálního vzdělávání (i když uvolňování učitelů na tato školení může být pro školy náročné).

Větší míra rozhodování převedená na školy poskytuje prostor pro vytvoření globálněji zaměřených a lokálně relevantních osnov. To může pomoci českým studentům lépe porozumět, jak je jejich vlastní životní styl propojen s globální ekonomikou, politikou a kulturními trendy, a vést k tomu, aby každý žák našel svoji vlastní cestu, jak přispět ke spravedlivějšímu světu.

Box 1: Průřezové předměty

Následující výňatek z Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy (RVP ZV) ukazuje jednak důležitost průřezových předmětů pro vzdělávací systém a jednak demonstruje potenciál globálního vzdělávání, které je s těmito oblastmi úzce spojeno.

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování. Obsahují charakteristiku průřezového tématu, v níž je zdůrazněn význam a postavení průřezového tématu v základním vzdělávání. Dále je vyjádřen vztah ke vzdělávacím oblastem a přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka jak v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak v oblasti postojů a hodnot. Obsah průřezových témat doporučený pro základní vzdělávání je rozpracován do tematických okruhů (v textu tučným písmem). Každý tematický okruh obsahuje nabídku témat (činností, námětů). Výběr témat a způsob jejich zpracování v učebních osnovách je v kompetenci školy.

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV. Všechna průřezová témata však nemusí být zastoupena v každém ročníku. V průběhu základního vzdělávání je povinností školy nabídnout žákům postupně všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP. Průřezová témata je možné využít jako integrální součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Rámcový dokument dále podrobně rozpracovává každý z průřezových předmětů a zdůrazňuje charakteristiky průřezových oblastí; podrobně popisuje výstupy vztahující se k rozvoji studenta, pokud jde o jeho znalosti, dovednosti, schopnosti a postoje; a podrobně popisuje jednotlivé tematické oblasti průřezových předmětů. Všechny průřezové předměty mají značný potenciál pro integraci prvků globálního vzdělávání.

Zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2007

3.2.2 Nevládní rozvojové organizace v globálním vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání

Nevládní rozvojové organizace si uvědomily, že s ohledem na podporu integrace globální a rozvojové perspektivy v této fázi školské reformy je třeba rozpracovat osnovy, pořádat školení pro učitele a připravovat učební materiály. Mnohé z nich se této výzvy zhostily kreativním a přiměřeným způsobem. Partnerství mezi nevládními organizacemi a školami i jiné typy partnerství lze jen uvítat a podpořit.

Jednorázové intervence nevládních organizací ve školách, pokud nejsou doprovázeny adekvátním partnerstvím či příslušnou koordinací, však mohou vést k procesům, které nemají vzdělávací charakter, a následkem toho k odmítání obdobných iniciativ. České nevládní organizace zdůrazňují, že mají expertizu v oblasti globálních témat a rozvoje, ale nemají zkušenosti se vzdělávacími postupy a pedagogickými metodami. Je nezbytné, aby si každý subjekt byl vědom své příslušné role.

Jako příklad iniciativy nevládních rozvojových organizací lze zmínit projekt společnosti Člověk v tísni Jeden svět ve školách (který podle organizátorů oslovil 2.300 škol v České republice) nebo projekt Varianty (který by měl být zpřístupněn všem školám). Jiné nevládní organizace jako například ARPOK, rozvojová agentura ustavená v partnerství s Univerzitou Palackého v Olomouci, mají úzké vazby na školy v regionech, přičemž usilují o integraci globálního vzdělávání do nových školních plánů (viz níže v kapitole o NNO a případové studie).

3.2.3 Vedení a finanční podpora ze strany Ministerstva zahraničních věcí ČR a České rozvojové agentury

Odpověď nevládních rozvojových organizací a dalších subjektů na výzvy, související se školskou reformou, byly dosud z velké míry podporovány Ministerstvem zahraničních věcí ČR, a to prostřednictvím dotačního titulu na financování globálního rozvojového vzdělávání, za administrativní podpory ze strany České rozvojové agentury. Tento finanční mechanismus, o němž je pojednáno na jiném místě zprávy, kladl silný důraz na financování projektů, zaměřených na sektor formálního vzdělávání. Od zavedení v roce 2005 tento dotační titul narostl, pokud jde o objem, efektivitu a kvalitu.

Je na místě ocenit silnou politickou a finanční podporu ze strany Ministerstva zahraničních věcí ČR, která se dosud projevovala zajištěním toku financí a důrazem na kvalitu. Na základě zkušeností většiny zemí v Evropě je zřejmé, že globální vzdělávání může být silným tématem pouze v případě, je-li podporováno, a ve většině případů i iniciováno, ze strany ministerstva zahraničních věcí nebo rozvojové agentury. Nicméně pro to, aby globální vzdělávání mohlo být dále integrováno do vzdělávacího systému, je rovněž žádoucí, aby došlo k odpovídajícímu zapojení ze strany ministerstva školství za pokračující a vytrvalé podpory ze strany ministerstva zahraničních věcí.

3.2.4 Rostoucí role Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR v globálním vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání

Jak bylo uvedeno výše, v zemích, kde je podpora globálního vzdělávání vysoká, se při prosazování témat globálního rozvoje ujímá vedení a iniciativy ministerstvo zahraničních věcí. Rovněž je pravidlem – a je tomu tak ve stále větším počtu zemí – že má-li globální

vzdělávání být skutečným úspěchem, a tedy zavedeno do formálního, neformálního a informálního vzdělávání, musí být centrálně zapojeno ministerstvo školství.

Existuje celá řada modelů spolupráce – partnerství s ministerstvem zahraničních věcí a národními subjekty pro tvorbu osnov nebo národní radou pro vzdělávání – klíčové je centrální zapojení ministerstva školství a jeho podřízených institucí. Proč by mělo být ministerstvo školství zapojeno do globálního vzdělávání? Protože je všeobecně uznáváno, a to ve stále rostoucí míře, že k dobrému vzdělání je nutná globální perspektiva. A tato otázka se rychle mění – už to není o tom, zda by globální vzdělávání mělo být součástí vzdělávacího systému, ale o tom, jaký typ rozvojového vzdělávání je požadován. Zde lze vidět určité napětí mezi modelem, kdy vzdělávací systém reaguje na globalizaci a zdůrazňuje výchovu jako přípravu na potřeby trhu, a modelem, který akcentuje občanství, účast, demokracii a globální spravedlnost. Žádoucí může být zapojení prvků z obou modelů. V závislosti na aktuálních potřebách by to mělo být předmětem rozhodnutí ze strany národních aktérů.

V minulosti se objevila (v České republice stejně jako jinde) řada pochybností o míře zapojení ministerstva školství do tohoto procesu. Ze zkušeností hodnotícího týmu je však zřejmé, že v Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR lze na všech úrovních nalézt silné a rostoucí politické odhodlání k integraci globálního vzdělávání, jak již bylo uvedeno výše.

První náznaky z průběhu hodnotícího procesu ukazují, že na všech úrovních Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR lze nalézt silnou a evidentní ochotu angažovat se v zavedení globálního vzdělávání – od ministra přes náměstka pro vzdělávání a řadu odborů s příslušnou odpovědností, až po různé instituce, podřízené ministerstvu.

Shrnutí

Stručně řečeno, globální vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání v České republice staví na silném školském systému, který v současné době prochází rozsáhlou reformou s potenciálem pro zavedení globálního vzdělávání. Reforma už vytvořila dobrý základ. Ten vychází z české tradice angažovaného přístupu k otevřenému, informovanému, kritickému, globálnímu a intelektuálně zvědavému pohledu na svět. Společně s prostorem pro více strategicky koncipovanou práci nevládních rozvojových organizací by zde měl vzniknout také prostor pro budování spojenectví a pro rozvoj účinných strategií mezi NNO a svazy učitelů, asociacemi ředitelů, řídicími subjekty, místními úřady, krajskými školskými správami a ministerstvem školství a jeho institucemi.

3.3 Globální vzdělávání na vysokých školách a při vzdělávání učitelů¹⁶

Obdobně jako reforma na základních a středních školách byla na počátku devadesátých let zahájena i reforma na vysokých školách. V té době také začala transformace vzdělávání učitelů, která ovlivnila nejen změnu předmětů, ale také, a to významně, změnu přístupu a hodnocení. Tato změna trvala půl druhé dekády. V roce 2004, v souladu s Boloňským procesem¹⁷, bylo transformováno vzdělávání učitelů pro druhý

¹⁶ Obecně je užíván termín „školení učitelů“ (teacher training), tato zpráva však pracuje s termínem „vzdělávání učitelů“ (teacher education).

¹⁷ Boloňský proces směřuje k vytvoření společného „Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání“ do roku 2010, a to cestou spolupráce mezi ministerstvy školství a institucemi pro vysokoškolské vzdělávání. Více informací na www.bologna.msmt.cz.

vzdělávací stupeň, takže nyní je tvořeno procesem ve dvou krocích, přičemž u všech učitelů je vyžadován jak bakalářský, tak magisterský titul. Vzdelávání učitelů pro základní stupeň zahrnuje pětiletý kurz vedoucí k magisterskému titulu.

Průřezová témata tvoří integrální součást vzdělávání učitelů, zatímco vzdělávání v dalších oblastech jako šíření tolerance, kulturní různorodost a globální vzdělávání je volitelné. Například Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy navrhuje, aby globálnímu vzdělávání byla věnována značná pozornost už při vzdělávání budoucích pedagogů. Na toto téma byla zpracována, jak jsme zjistili, řada diplomových prací.

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy nabízí školení pro ředitele škol a rozsáhlé programy pro vzdělávání učitelů i ředitelů. Tyto programy obsahují bloky věnované tvorbě školních osnov a implementaci průřezových předmětů. Zdá se, že v těchto programech existuje potenciál pro silnou přítomnost globálního vzdělávání. I když je o tyto programy velký zájem, je zřejmé, že v situaci, kdy učitelé mohou během roku čerpat až 12 dnů na školení a vzdělávání, přičemž obdobné kurzy nabízí řada pedagogických institucí, fakult a nevládních organizací, čelí ředitelé škol reálným praktickým obtížím, mají-li učitelům umožnit účast na těchto kurzech.

V současné době probíhá testovací fáze nového programu, který je založen na e-learningu. Díky spolupráci mezi Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy a nevládní organizací Člověk v tísni bude umožněno školení učitelů v oblasti globálního vzdělávání on-line. To by mohlo být přínosné. Také by díky těsnější spolupráci mezi pedagogickými fakultami a nevládními rozvojovými organizacemi mohlo dojít k vyjasnění rolí těchto subjektů. Nevládní organizace, které jsou zjevně velmi úspěšné při školení velkého počtu učitelů v oblasti globálního vzdělávání, mohou disponovat expertizou o tématu, nicméně jim mohou chybět znalosti vzdělávacích postupů a metod. Pedagogické fakulty mohou pro školení učitelů dodat expertizu, legitimitu a akreditaci, ale zřejmě jim chybějí znalosti z oblasti globálních rozvojových témat, která jsou dostupná pro NNO. Měla by zde zřejmě existovat větší synergie.

Dále, s ohledem na zájem o globální témata, který má v České republice svoji tradici, by mělo být zvaženo – obdobně jako v několika dalších evropských zemích, jako je Německo, Velká Británie a Finsko – ustavení katedry globálního vzdělávání na některé z devíti univerzit s pedagogickou fakultou.

3.4 Sektor neformálního vzdělávání a občanské společnosti

Globální vzdělávání v sektoru neformálního vzdělávání a občanské společnosti je v České republice ve velmi raném stadiu vývoje. Globální vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání je zárukou toho, že všichni občané mají přístup ke globálnímu vzdělávání – stejně jako mají přístup ke vzdělávání obecně. Pokud jde o neformální vzdělávání s důrazem nejen na neformální učení, ale také na účast v jednotlivých strukturách procesu učení, lidé, kteří jsou zapojeni do jednotlivých struktur – mládežnických organizací, odborových svazů, organizací žen, komunitních organizací – se angažují v různých formách učení, což může mnohem efektivněji vést k jejich dlouhodobému zapojení. Právě z tohoto důvodu v mnoha evropských zemích, kde existuje silná podpora globálního vzdělávání, vidíme silnou strategickou koordinaci a podporu globálního vzdělávání v rámci neformálního vzdělávání a občanského sektoru. Spolupráce a zapojení nevládních organizací z oblasti ochrany životního prostředí je rovněž vítáno a je třeba je nadále podporovat.

Hodnotící tým zaznamenal v této oblasti jen malé známky existující koordinace a snahy a naopak velký prostor pro zlepšení, pro tvorbu sektorových strategií a pro podporu těchto sektorů, včetně podpory finanční a kapacitní. To by mohlo být založeno na dlouhé tradici

dobrovolného zapojení, s lokální i globální mezinárodní perspektivou, která v České republice existuje na mnoha úrovních.

Například v mládežnickém sektoru existuje jen několik iniciativ ze strany příslušných mládežnických organizací. Aktivity zaměřené na globální vzdělávání se objevují v Junáku – svazu skautů a skautek, a soustřeďují se například na dětská práva. Skauti také realizují program spolu se společností Člověk v tísni, který – ačkoli se zaměřuje především na pořádání veřejných sbírek určených k financování vzdělávacích programů na globálním Jihu – má rovněž prvky zvyšování povědomí a globálního vzdělávání. Další mládežnické organizace se specializují na ochranu životního prostředí – například Liga lesní moudrosti uvádí jako podstatu své činnosti výchovu k udržitelnému rozvoji.

Existuje několik příkladů spolupráce mezi konkrétními nevládními organizacemi a konkrétními mládežnickými organizacemi. Některé nevládní organizace, například INEX-SDA, jsou členem jak České rady dětí a mládeže, tak koordinačního orgánu nevládních rozvojových organizací FoRS. Hodnotící tým však nenašel žádné známky společného přístupu mládežnického sektoru, ani existenci strategie pro šíření globálního vzdělávání v rámci tohoto sektoru jako celku. Česká rada dětí a mládeže souhlasí s názorem, že čeští mladí lidé jsou, na základě svých zkušeností, citliví k otázkám globálního zájmu, nicméně strategičtější zaměřenému sektorovému přístupu brání kapacitní problémy a nedostatek finančních zdrojů.

Hodnotící zpráva navrhuje, aby ve spolupráci FoRS s Českou radou dětí a mládeže vznikla strategie pro mládežnický sektor – možná vedená těmi nevládními rozvojovými a mládežnickými organizacemi, které mají zkušenost se vzájemnou spoluprací, případně organizacemi, které jsou členy v obou orgánech. Financování takto zaměřené studie a případného pilotního projektu – který by mohl informovat další neformální sektory a přispět k národní strategii – by mělo být zvaženo na straně ministerstev a České rozvojové agentury.

3.5 NNO – globální vzdělávání a osvěta

3.5.1 Úvod

V České republice existuje pestrá škála aktivit v oblasti globálního vzdělávání a osvěty, iniciovaných nevládními organizacemi, a široké spektrum organizací pracujících společně (např. Box 2 níže o kampani Česko proti chudobě). Tato kapitola se věnuje práci řady těchto organizací a popisuje jejich aktivity v této oblasti.

Box 2: Kampaň Česko proti chudobě

Česko proti chudobě je kampaň organizovaná a řízená řídicím výborem, tvořeným zástupci občanské společnosti, reprezentované rozvojovými a environmentálními organizacemi. Tato kampaň vznikla na počátku roku 2005, kdy 29 organizací a think-tanků utvořilo národní koalici nevládních organizací inspirovanou podobnými koalicemi v EU a v zemích G8. Model je podobný kampani MakePovertyHistory, kde jsou zapojeny jak zastřešující organizace, tak jednotlivé NNO a think-tanky. Zastřešující organizací je FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci (platforma nevládních rozvojových organizací) a mezi jednotlivé organizace patří ADRA, Člověk v tísni a INEX-SDA. Hlavním cílem kampaně je připomínat české veřejnosti a politikům téma chudoby ve světě.

Kampaň spočívá v působení na sdělovací prostředky a veřejnost prostřednictvím letáků, plakátů, přímého lobbyingu, seminářů, publikací, distribuce bílých pásek, výstav, příloh v novinách a přítomnosti v elektronických médiích, včetně spotů v televizi a rádiu. Hlavním informačním místem kampaně je webová stránka www.ceskoprotichudobe.cz.

3.5.2 ČvT – Člověk v tísní

Člověk v tísní (ČvT) je největší českou nevládní organizací pracující v oblasti rozvojové spolupráce. Byla založena s cílem poskytovat humanitární a rozvojovou pomoc, ale také šířit lidská práva a demokracii. ČvT je velmi aktivní v oblasti globálního vzdělávání a osvěty.

Třemi klíčovými aktivitami jsou:

- Jeden svět ve školách – Tento projekt nabízí základním a středním školám dokumentární filmy zaměřené na různá témata, jako jsou lidská práva, rasismus, drogy, české dějiny a mnohá další. V rámci projektu jsou připravovány metodické příručky a další materiály a ČvT organizuje semináře pro učitele o tom, jak tyto dokumentární filmy využít ve vyučovacích hodinách (viz případová studie o Jednom světě na školách).
- Varianty – Tento vzdělávací program se zaměřuje na zavádění interkulturních a globálních témat do českých osnov. ČvT organizuje semináře, školení a e-learningové kurzy pro učitele a budoucí pedagogy na základních a středních školách a poskytuje jim materiály a publikace, věnované řadě témat, jako jsou lidská práva, demokracie a otázky spojené s rozvojem. Vzhledem k tomu, že interkulturní výchova i globální vzdělávání jsou součástí průřezových témat, začleněných do osnov, jde o velmi důležitou a relevantní podporu pro školy. Iniciativy jako projekt Světová škola (2006 – 2009) přinášejí globální výuku do škol cestou vzdělávání pro učitele, přípravy učebních materiálů a podpory školních aktivit. Tento projekt je podporován Evropskou komisí a Ministerstvem zahraničních věcí České republiky. Jde o mezinárodní iniciativu, jíž se účastní několik dalších zemí v Evropě a mimo ni. Další informace o tomto programu viz www.varianty.cz.
- Rozvojovka – cílem tohoto osvětového programu je zvýšit zájem české společnosti – veřejnosti, státní správy a médií – o témata mezinárodní a české rozvojové spolupráce a o problémy dnešního globalizovaného světa. Tato iniciativa probíhá od roku 2003 a zaměřuje se na témata jako lidská práva a HIV/AIDS. Webový portál www.rozvojovka.cz je hlavním zdrojem informací o rozvojových tématech v českém jazyce. Je využíván širokou veřejností a zejména učiteli a studenty.

Další informace o společnosti Člověk v tísní lze nalézt na www.peopleinneed.cz.

3.5.3 ADRA – Adventistická agentura pro rozvoj a humanitární pomoc (Adventist Development and Relief Agency)

Cílem ADRA¹⁸ je poskytovat humanitární a sociální pomoc v zahraničí a v České republice. Projekty v zahraničí často začínají jako humanitární pomoc a některé z nich pak vyústí v dlouhodobější aktivity rozvojové spolupráce. Hlavní činnost ADRA spočívá dále v globálním vzdělávání a osvětě.

¹⁸ Jméno této české NNO je odvozeno od akronymu utvořeného z původního anglického názvu - Adventist Development and Relief Agency. ADRA byla v České republice založena v roce 1992, občanské sdružení vzniklo v roce 1994.

ADRA se zaměřuje na aktivity v mateřských, základních a středních školách až po univerzitní úroveň. ADRA hledá a školí lektory, kteří pak vedou vzdělávací moduly. Disponuje velmi zajímavou sítí lektorů specializovaných na globální témata, kteří chodí do základních a středních škol a zprostředkovávají výuku o tématech globálního rozvoje a organizují semináře pro učitele. Mnoho lektorů je přímo z řad učitelů. Cílem seminářů je pomoci učitelům, aby byli schopni naplnit požadavky, týkající se témat globálního rozvoje a následně i nedávné školské reformy.

Efektivním způsobem, jak o tématech globálního rozvoje informovat mladší děti (7 – 11 let), jsou letní tábory. Po celý rok jsou pak organizovány následné aktivity pro žáky a rodiče. V roce 2008 byly uspořádány tři letní tábory.

Další informace o ADRA lze najít na www.adra.cz.

3.5.4 INEX-SDA – Sdružení dobrovolných aktivit

INEX – Sdružení dobrovolných aktivit (INEX-SDA) je českou neziskovou organizací založenou v roce 1991, která povzbuzuje mladé lidi, aby dobrovolně pomáhali zlepšovat životního prostředí pro všechny. Organizace šíří toleranci a podporuje solidaritu s ostatními, lokálně i globálně.

Mezi hlavní aktivity patří dobrovolnické projekty v České republice, vysílání dobrovolníků do jiných částí světa a projekty zaměřené na interkulturní vzdělávání. Organizace je velmi aktivní v oblasti globálního vzdělávání a osvěty zejména díky tomu, že účastníky programů po jejich návratu zapojuje do veřejných debat a dalších příležitostí.

Dva hlavní projekty v oblasti globálního vzdělávání a osvěty jsou:

- GLEN (Global Education Network of Young Europeans) – INEX je českým partnerem v této iniciativě, jíž se účastní 12 zemí pod vedením Německa, a která se zaměřuje na budování kapacit mladých lidí v Evropě v oblasti rozvojové spolupráce a globálního vzdělávání. Mezi jeho aktivity patří i to, že mladí Češi cestují jako dobrovolníci (spolu s jinými mladými Evropany) do rozvojových zemí. Za svoji dobrovolnou účast získají školení o globálním vzdělávání a osvětě, které jim umožní využít své zkušenosti po návratu do ČR. Mladí Češi se rovněž účastnili osvětových akcí na evropské úrovni, jako např. European Tour for Global Responsibility v roce 2007, která spočívala v cestě stopem po Evropě a zaměřila se na šíření většího povědomí o tématech globálního obchodu prostřednictvím řady veřejných akcí. Další informace lze nalézt na www.glen-europe.org.
- Fotbal pro rozvoj – Tento projekt zvyšuje povědomí o tom, jak sport a zejména fotbal mohou být využity k šíření rozvojových témat. Zapojeny jsou střední školy ve třech regionech. Konaly se i speciální akce spočívající v účasti mladých fotbalistů z Jihu na fotbalových utkáních v České republice. V souvislosti s tím se uskutečnily kulturní a vzdělávací akce pro školy a širší veřejnost. Díky publicitě v médiích tato aktivita oslovila dokonce i širší veřejnost. Celý proces velmi napomohl tomu, že se Česká fotbalová federace dostala na národní i lokální úroveň do bližšího kontaktu s rozvojovými NNO a obecně do kontaktu s globálními tématy. Další informace lze nalézt na www.fotbalprorozvoj.org.

Další informace o INEX-SDA lze nalézt na www.inexsda.cz.

3.5.5. Společnost pro Fair Trade¹⁹

Společnost pro Fair Trade byla založena v roce 2003 se sídlem v Brně. Zaměřuje se na osvětu a na globální vzdělávání. Cílem Společnosti pro Fair Trade je přispět k rozvoji spravedlivého obchodu v České republice, ale také zvýšit povědomí české veřejnosti o obecných rozvojových tématech. Společnost je velmi aktivní v oblasti globálního vzdělávání a osvěty v sektoru formálního a neformálního vzdělávání. Připravila vzdělávací programy pro základní a střední školy a zavedla multikulturní vzdělávací program pro mateřské školy v České republice.

Zvláštní aktivitou je projekt „Svět v nákupním košíku“, zaměřený na studenty ve věku 14 – 18 let a na středoškolské učitele. Dále je realizován projekt „Global Issues“, zaměřený na učitele anglického jazyka a jejich studenty, a projekt „WATOTO“, spočívající v multikulturním vzdělávání mladších dětí (4 – 8 let)²⁰.

Cílem projektu „Svět v nákupním košíku“ je odhalit vztah mezi spotřebními vzorci Severu a vybranými ekonomickými, sociálními a environmentálními problémy globálního Jihu a podporovat odpovědnou spotřebu. Systém seminářů a učebních materiálů byl vypracován spolu s učiteli. Společnost pro Fair Trade také spolupracuje se třemi Centry environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, která tento program nabízejí.

Žáci se do tohoto programu mohou zapojit třemi způsoby:

- na seminářích vedených učiteli
- na seminářích vedených vyškolenými lektory ze Společnosti pro Fair Trade
- na seminářích zprostředkovaných Centry environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty.

Existuje několik možností, jak by tyto aktivity mohly být zapojeny do vzdělávacích osnov ve školách. Například do průřezových témat jako:

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Environmentální výchova
- Výchova demokratického občana
- Multikulturní výchova

Dále lze zvážit, že by mohly být začleněny do jednotlivých vyučovacích předmětů jako:

- Základy sociálních věd
- Zeměpis
- Biologie

Další informace o Společnosti pro Fair Trade lze nalézt na www.fairtrade.cz.

PŘÍPADOVÁ STUDIE – Jeden svět na školách

Projekt Jeden svět na školách, organizovaný nevládní neziskovou společností Člověk v tísni, vznikl jako následná aktivita k Mezinárodnímu filmovému festivalu Jeden svět, zaměřeného na lidská práva, který se poprvé uskutečnil v roce 2003. Jeden svět ve školách je nyní pokračující vzdělávací iniciativou, která využívá dokumentární filmy a jiné audio-vizuální materiály a následné diskuse, související publikace, simulační hry a

¹⁹ Povšimněte si, že česká Společnost pro Fair Trade není součástí žádné mezinárodní federace pro fair trade.

²⁰ Český projekt WATOTO byl upraven podle materiálů o globálním vzdělávání připravených irskou NNO Trocaire.

interaktivní učební a studijní metody k tomu, aby pozvedla povědomí mezi mladými lidmi o rozvojových a globálních otázkách a dosáhla jejich porozumění, a to na základních, středních a vysokých školách v České republice.

Učitelům jsou nabízeny soubory dokumentárních filmů a doprovodných materiálů k využití ve třídě. Tyto materiály se zaměřují na důležitá témata, související s lidskými právy, demokracií a rozvojem v dnešním světě, pomáhají učitelům při výuce o globálních tématech a tématech spojených s tolerancí a respektem k právům jiných, a obecně zohledňují potřeby vzdělávacích programů.

Dokumentární filmy jsou velmi populární mezi učiteli a žáky a jsou považovány za velmi efektivní nástroj, jak povzbudit debatu mladých lidí o tématech, která by jinak mohla jen těžko vzbudit jejich zájem. Pro učitele jsou také pořádány semináře o tom, jak nejlépe používat tyto nástroje a vzdělávací metody. Odhaduje se, že materiály Jednoho světa nyní využívá asi 2.300 základních a středních škol v České republice.

Jedná se o tato témata:

- Chudoba
- Dětská práce
- Vzájemná závislost
- Nedemokratické režimy a válečné zóny
- Rasismus
- Vyrovnání se s minulostí
- Přijímání rozdílů
- Globální rozvoj

Tento projekt také často slouží k tomu, aby se mladí lidé dozvěděli o práci médií. Získávají informace o tom, jak se kriticky dívat na média, jak lépe porozumět tomu, jak média pracují, a jak rozvíjet svou schopnost využívat je jako nástroj. Další důležitou součástí programu Jeden svět na školách jsou Filmové kluby, které si studenti sami zakládají na středních školách. V současné době existují stovky členů ve více než padesáti filmových klubech na českých středních školách.

Odhaduje se, že během Filmového festivalu Jeden svět navštívilo projekce pro základní a střední školy asi 40.000 žáků, studentů a učitelů v Praze a v dalších 28 městech.

Využití filmových materiálů v Gymnáziu Elišky Krásnohorské

Hodnotící tým navštívil Gymnázium Elišky Krásnohorské v Praze. Tato škola má velmi aktivní filmový klub, který každoročně organizuje jeden třídní filmový festival, pro který dostává materiály a podporu od společnosti Člověk v tísni a dalších NNO. Hodnotící tým zaznamenal velmi pozitivní ohlasy od organizátorů z řad studentů a od učitele, který tento projekt na škole pomáhá koordinovat. Během krátké návštěvy nebylo možné zjistit vzdělávací dopad této iniciativy, ale osvětový prvek se v tomto projektu jeví jako velmi významný. Kromě zvyšování povědomí a porozumění o globálních otázkách a prezentace mnoha kontroverzních témat, získali studenti mnoho nových dovedností tím, že si tyto aktivity mohli sami organizovat. Mezi ně patřila režie, natáčení a střihání filmů, tvorba webových stránek a organizování promítání.

Další informace o projektu Jeden svět na školách lze nalézt na www.jedensvetnaskolach.cz.

PŘÍPADOVÁ STUDIE – ARPOK & Globální vzdělávání

Arpok byl založen jako nevládní nezisková organizace v roce 2004 díky spolupráci s Krajským úřadem Olomouckého kraje a Univerzitou Palackého v Olomouci pro činnost v oblasti humanitární pomoci, rozvojové spolupráce a globálního vzdělávání.

Za své hlavní cíle považuje tyto dva: rozvojovou pomoc a globální vzdělávání. Má také jasnou definici globálního rozvojového vzdělávání.

ARPOK rozumí globálním rozvojovým vzděláváním toto:

„Globální rozvojové vzdělávání vede studenty k porozumění současným naléhavým problémům týkajících se např. globálních změn současné společnosti, chudoby, migrace či odlišností mezi různými kulturami a náboženstvími. Prohlubuje chápání jejich souvislostí a pomáhá nalézat možnosti jejich řešení. Součástí globálního rozvojového vzdělávání je aktivní zapojování studentů do výuky.“

Cílem globálního rozvojového vzdělávání je:

- orientace v současném problematickém a propojeném světě
- zvyšování informovanosti a rozšiřování všeobecného rozhledu ve snaze předcházet negativním vlivům dnešní konzumní společnosti
- uvědomování si rozdílů v ekonomické a sociální situaci lidí v různých místech světa
- respektování odlišných názorů a předcházení vzniku předsudků (rasových, náboženských, xenofobních apod.)
- systémové myšlení a hledání souvislostí globálních problémů
- rozvíjení kritického myšlení, schopnosti argumentace a diskuse
- přijímání zodpovědnosti za své konání
- aktivní podílení se na řešení místních problémů i přispívání k řešení problémů na regionální, národní a mezinárodní úrovni.

Zdroj: www.arpok.cz

ARPOK jednoznačně propojuje globální vzdělávání s rámcovým vzdělávacím plánem a s učebními plány, a to v případě tradičních i průřezových předmětů. Díky silnému regionálnímu zázemí nabízí vzdělávání učitelů, ale také pracuje přímo se studenty, přičemž nabízí semináře ve školách, které slouží jako příklady integrace globálního vzdělávání.

V návaznosti na výše uvedený přehled globálního vzdělávání v řadě sektorů nastíní zpráva v následující kapitole hlavní zjištění a doporučení, vyplývající z uskutečněného hodnocení.

1. Úvod a obecný vzdělávací kontext

Od počátku devadesátých let došlo v České republice k výraznému nárůstu v oblasti rozvojové spolupráce a rozvojového vzdělávání. Česká republika má dlouhou tradici environmentálního a multikulturního vzdělávání, mezinárodní solidarity a výrazné veřejné angažovanosti občanů. Je patrné, že narůstá také podpora české veřejnosti vůči zapojení země do globálních témat. V oblasti globálního vzdělávání, a to na vládní i na nevládní úrovni, se tato podpora odráží na rozsahu a kvalitě uskutečněných aktivit a na rychlém vývoji v této oblasti za relativně krátké období.

Země má kvalitní vzdělávací systém, který dlouhodobě prochází decentralizací a rozsáhlou reformou. Tato reforma, která změnila role různých aktérů v oblasti vzdělávacího systému a jejich odpovědnost za náplň výuky, směřuje ke změně vzdělávacích postupů, aby byly kreativnější, aktivnější, více integrované a zaměřené do budoucna. Odpovědnost za přípravu osnov byla v posledních letech nově rozdělena mezi školy, místní zřizovatele a státní úřady. K tomu, aby mohlo dojít k zavedení globálního vzdělávání, bude tato reforma vyžadovat nejen trvalou změnu koncepce, ale i příslib nezbytného solidního financování. Reforma spolu se zavedením průřezových témat a značnou podporou pro vzdělávání učitelů na jedné straně a významnou podporou Ministerstva zahraničních věcí ČR pro úsilí nevládních organizací v oblasti globálního vzdělávání na straně druhé, má stále širší dopad.

Hodnotící zpráva oceňuje silné odhodlání a práci institucí a organizací, zapojených do globálního vzdělávání a osvěty v České republice, a významný vývoj, k němuž v oblasti globálního vzdělávání a v souvisejících sektorech dosud došlo. Toto úsilí by mělo být nadále podporováno a již probíhající aktivity by měly být dále posíleny.

Decentralizace a reforma vzdělávacího systému přinesla mnoho výzev, ale také otevřela nové možnosti pro posílení globálního vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání. Tyto možnosti jsou vítány a je třeba podpořit jejich využití.

2. Strategie pro globální vzdělávání

Hodnotící zpráva oceňuje vstřícný postoj ke globálnímu vzdělávání, který se projevuje na různých ministerstvech – zejména na Ministerstvu zahraničních věcí ČR, Ministerstvu životního prostředí ČR a Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Také oceňuje přístup nevládních rozvojových organizací a malého počtu dalších aktérů. Tyto aktivity by měly být dále rozvíjeny za větší koherence a koordinace a měly by být řízeny strategicky, přičemž by mělo dojít ke vzniku širší vize pro oblast globálního vzdělávání v České republice.

Hodnotící zpráva doporučuje posílit národní úsilí na tomto poli a učinit kroky, které povedou k přijetí národní strategie globálního vzdělávání v České republice. Příprava této strategie potrvá určitou dobu, ale samotný proces by měl posílit oblast globálního vzdělávání v České republice.

3. Koncepční ujasnění

Hlavní aktéři projevují velké odhodlání pro prosazování globálního vzdělávání. V této oblasti již existuje řada příkladů dobré práce. Volba českého termínu „globální rozvojové vzdělávání“ jako terminologické varianty pro Českou republiku poukazuje na sílící koncepční debatu. Nicméně se objevuje nutnost dalšího koncepčního ujasnění a stanovení jasné vize globálního vzdělávání.²¹ Pokud jde o obsahovou stránku globálního vzdělávání v České republice, zdá se, že se týká širších globálních rozvojových témat, ale i témat více specificky svázaných s rozvojovou spoluprací. Pokrytí širších globálně rozvojových témat je vítaným přínosem a mohlo by se stát zajímavou součástí výše zmíněné koncepční debaty.

Hlavní aktéři v České republice by měli usilovat o nalezení koncepčního ujasnění odpovídajícího národnímu kontextu (aniž by byla potlačena různorodost).

4. Objem finančních prostředků

V posledních letech došlo ke zvýšení objemu finančních prostředků na oficiální rozvojovou pomoc (ODA – Official Development Assistance) a byly učiněny závazky, že tato částka dále poroste. Výše finančních prostředků na globální vzdělávání a osvětu také stoupla, i když z nízkého základu. Financování na národní úrovni pochází ze zdrojů Ministerstva zahraničních věcí ČR. Česká rozvojová agentura poskytuje Ministerstvu zahraničních věcí ČR administrativní podporu. Nevládní rozvojové organizace extenzivně a efektivně využívají kofinancování z evropských zdrojů. Společně se strategickou politikou kofinancování ze strany MZV se tak zvyšují prostředky dostupné na globální vzdělávání a zvyšování osvěty v České republice. Mělo by dojít k navýšení finančních prostředků z národních zdrojů, aby bylo zajištěno, že nedojde k poklesu veřejné podpory.

Objem finančních prostředků na globální vzdělávání a osvětu v posledních letech stoupl. Měl by i nadále narůstat, aby bylo možné efektivně navázat na existující iniciativy a dosavadní pokrok.

Rovněž je nezbytné dále podporovat kvalitu, dopady a efektivitu globálního vzdělávání a osvěty.

5. Finanční mechanismus

²¹ Jak bylo uvedeno výše v poznámce č. 4: V hodnotících zprávách GENE je užívána následující definice globálního vzdělávání jako zastřešujícího termínu: *Globální vzdělávání je vzdělávání, které otevírá lidem oči a mysl pro realitu světa, a probouzí je, aby usilovali o větší spravedlnost ve světě, o rovnost mezi lidmi a lidská práva pro všechny. Globální vzdělávání v tomto smyslu zahrnuje rozvojové vzdělávání, výchovu k lidským právům, výchovu k udržitelnému rozvoji, výchovu k míru a předcházení konfliktům a mezikulturní vzdělávání a rozšiřuje výchovu k občanství o globální dimenzi. Tato definice vychází z Maastrichtské Deklarace globálního vzdělávání v Evropě do roku 2015.*

Pozor: Mnoho aktérů v České republice začalo používat termín GRV (globální rozvojové vzdělávání) a malá, nicméně rostoucí skupina se věnuje úvahám o praktickém významu tohoto termínu. Hodnotící tým vítá zavedení tohoto národně specifického termínu a považuje ho za základ pro koncepční vyjasnění, které by mohly přinést debaty o tomto termínu. Nicméně v hodnotících zprávách, ze strany členů hodnotícího týmu i GENE je konzistentně užíván termín globální vzdělávání, který může být chápán jako synonymum českého preferovaného termínu, ale v žádném případě není návrhem, aby tento termín byl zaveden v České republice.

Finanční mechanismus na podporu aktivit nevládních rozvojových organizací v oblasti globálního vzdělávání a osvěty, řízený Ministerstvem zahraničních věcí ČR za administrativní podpory České rozvojové agentury, byl v posledních letech efektivně vybudován. Vychází ze zkušeností jiných zemí a je vnímán jako spravedlivý a předvídatelný. Zaznamenali jsme a uvítali flexibilitu tohoto mechanismu, která umožňuje rozdílné a kritické pohledy a perspektivy na globální rozvojová témata. Tento trend by měl nadále pokračovat.

S očekávaným nárůstem programu zahraniční rozvojové spolupráce a s rostoucím rozsahem a větší efektivitou aktivit v oblasti globálního vzdělávání a osvěty, by Ministerstvo zahraničních věcí ČR spolu s Českou rozvojovou agenturou mělo uvažovat o přípravě strategie dlouhodobého financování, která přinese zvýšené (a víceleté) financování pro širší spektrum organizací, včetně sektoru občanské společnosti.

Kapacita Ministerstva zahraničních věcí ČR a České rozvojové agentury by měla být dále posílena, aby bylo možné efektivně spravovat narůstající objemy finančních prostředků. Měla by být zajištěna podpora, expertiza a záruka kvality. Zejména Česká rozvojová agentura by měla navýšit počet pracovníků pro tuto oblast. Určitým mechanismem pro posílení kapacity MŠMT by mohlo být zapojení jednoho učitele jako externího spolupracovníka; zkušenost s obdobným typem spolupráce se v jiných zemích osvědčila.

6. Spolupráce a koordinace mezi ministerstvy

Hodnotící zpráva shledala ochotu k posílení spolupráce a koordinace v oblasti globálního vzdělávání mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstvem zahraničních věcí ČR. Ministerstvo zahraničních věcí ČR se ujalo financování této oblasti – tak jak je to obvyklé v dalších zemích, kde je rozvojové vzdělávání financováno z rozpočtu na rozvojovou spolupráci. Změny ve vzdělávacím systému (a velmi pozitivní reakce na tento hodnotící proces) předpokládají, že zesílí podpora MŠMT vedená z nejvyšších míst, a naroste také základna směřující k integraci globálního vzdělávání do sektoru formálního vzdělávání na všech úrovních. Současný vývoj naznačuje, že by k takovému nárůstu mohlo v budoucnu dojít.

Otevírá se zde možnost pro posílení koordinace a spolupráce mezi klíčovými ministerstvy v oblasti globálního vzdělávání, zejména mezi MZV a MŠMT. Snaha o takovou spolupráci by vytvořila pevný základ pro probíhající integraci globálního vzdělávání do vzdělávacího systému.

7. Globální vzdělávání v sektoru formálního vzdělávání

Je nutno ocenit skutečnost, že výsledkem nedávné decentralizace a reformy sektoru formálního vzdělávání je vznik nových možností pro zavádění globálního vzdělávání – viz výše.

Došlo k pokroku, pokud jde o reakci na požadavky učitelů ohledně vhodných učebních materiálů a na vzdělávání učitelů v nových průřezových předmětech, vztahujících se ke globálnímu vzdělávání v rámci školních osnov, včetně zohlednění spolupráce s nevládními organizacemi. Toto by mělo dále pokračovat. Zvláštní pozornost by měla být věnována integraci relevantních průřezových témat do tradičních vyučovacích předmětů a do zkoušek.

Lze doporučit větší koordinaci a spolupráci klíčových organizací, mezi něž patří Výzkumný ústav pedagogický, pedagogické fakulty a nevládní rozvojové organizace. Jejich spolupráce by měla být dále posílena a podpořena, aby se globální vzdělávání stalo integrální součástí vzdělávání budoucích učitelů i učitelů z praxe. Rovněž by mělo dojít k posílení podpory věnované vzdělávání a školení ředitelů škol v oblasti globálního vzdělávání.

Dále by mohlo dojít ke zvýšené vzájemné spolupráci (a větší specifikaci jednotlivých rolí) mezi nevládními rozvojovými organizacemi a vysokými školami v oblasti vzdělávání budoucích učitelů i učitelů z praxe. Bude také nutné začít více koordinovat a podporovat výzkum v oblasti rozvojového vzdělávání.

Vycházíme-li z tradičního zájmu České republiky o globální témata, je třeba uvažovat o zřízení katedry globálního vzdělávání, například na některé z devíti univerzit s pedagogickou fakultou, jako tomu je v několika dalších evropských zemích, jako je Německo, Velká Británie a Finsko.

8. Nevládní rozvojové organizace

V oblasti globálního vzdělávání a zvyšování povědomí veřejnosti v České republice je patrné značné nasazení a dobrá práce a zdá se, že většina toho byla vykonána a vedena českými nevládními rozvojovými organizacemi. Jsou zřejmé známky rostoucího příklonu ke strategiím, které směřují k zajištění přístupu všech lidí ke globálnímu vzdělávání. Důraz je kladen na důležitá a relevantní témata v oblasti globálního vzdělávání, ale jsou také patrné vazby mezi některými vzdělávacími programy a osvětovými iniciativami nevládních organizací a prioritami české zahraniční rozvojové spolupráce – ve smyslu sektorů a prioritních zemí. Hodnotící zpráva shledala u nevládních rozvojových organizací, zapojených do globálního vzdělávání, pochopení rozdílů mezi globálním vzděláváním a pořádáním kampaní na podporu vlastní prezentace či finančních sbírek. Rovněž se zdá, že je zde dobrá spolupráce mezi nevládními organizacemi pracujícími v této oblasti, a že existuje potenciál pro zvýšenou kapacitu a otevřenost pro větší koordinaci a lepší koncepční ujasnění.

Velké nasazení a vykonaná práce v oblasti rozvojového vzdělávání – včetně osvětové činnosti – ze strany nevládních rozvojových organizací by mělo být dále podporováno a rozvíjeno. Zájem nevládních rozvojových organizací o posílení kvality a evaluace je vítán a měl by být dále podporován.

Kapacita FoRSu (Českého fóra pro rozvojovou spolupráci) by měla být posílena tak, aby tato platforma mohla pokračovat ve svém úsilí o koordinaci a zvyšování kapacit nevládních rozvojových organizací v této oblasti. Pracovní skupina FoRS pro oblast globálního rozvojového vzdělávání a osvětu by zejména měla mít možnost externího zvyšování kapacit, což bylo identifikováno v analýze potřeb provedené FoRSem. Pak by platforma mohla sehrát větší roli s ohledem na posílení kapacit nevládních rozvojových organizací – ale i dalších aktérů – v oblasti globálního vzdělávání s důrazem na strategické zapojení, kvalitu a vzájemné předávání zkušeností.

NNO by měly být prostřednictvím FoRS vyzvány, aby se zapojily do přípravy národní strategie.

9. Globální vzdělávání v dalších sektorech

Měl by být dále posílen zájem o globální vzdělávání a zapojení různých sektorů občanské společnosti do této problematiky.

Hodnotící zpráva doporučuje, aby do přípravy budoucí národní strategie byly zapojeny další sektory občanské společnosti, jako jsou mládežnické organizace nebo odborové svazy, a byl tak podpořen jejich zájem o globální vzdělávání. Národní koordinální orgány příslušných sektorů by mohly být podpořeny, spolu s FoRSem, aby připravily sektorové strategie pro příslušné sektory. Zapojeny by mohly být i místní a regionální úřady, přičemž ty, které se už angažují, by mohly stát v čele procesu.

10. Mezinárodní zapojení

Hodnotící zpráva vnímá, že globální vzdělávání v České republice se rozvinulo na základě dobré vůle klíčových organizací – ministerstev, agentur a nevládních rozvojových organizací, které se v této oblasti angažovaly díky mezinárodním iniciativám (UNDP, Evropská komise, DEEEP, Trialog, program V4 organizovaný Centrem Sever-Jih/North-South Centre, GENE a tento hodnotící proces), a které se chtějí podělit o českou zkušenost a získat zkušenosti ostatních zahraničních aktérů.

Je třeba přivítat a ocenit sdílení české zkušenosti z oblasti globálního vzdělávání a české zapojení do mezinárodního procesu předávání zkušeností, a to včetně Jihu.

Česká republika by měla zvážit, zda by se během českého předsednictví v Evropské unii mohla ujmout vedoucí role v oblasti globálního vzdělávání.

Přílohy

Příloha I

Setkání v rámci procesu přípravy hodnotící zprávy

Součástí procesu přípravy hodnotící zprávy se v březnu a červnu 2008 uskutečnila setkání s následujícími skupinami a organizacemi:

1. ADRA (Adventistická agentura pro rozvoj a humanitární pomoc)
2. ARPOK (Agentura pro rozvojovou a humanitární pomoc Olomouckého kraje)
3. Česká rada dětí a mládeže
4. Česká rozvojová agentura
5. Člověk v tísni
6. FoRS (České fórum pro rozvojovou spolupráci)
7. INEX-SDA (Sdružení dobrovolných aktivit)
8. Jeden svět ve školách (projekt ČvT)
9. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – střední školy
10. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – základní školy
11. Ministerstvo zahraničních věcí, odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci
12. Ministerstvo životního prostředí
13. Národní ústav odborného vzdělávání
14. Národní institut pro další vzdělávání
15. Návštěva Gymnázia Elišky Krásnohorské
16. Návštěva gymnázia Open Gate, Babice
17. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
18. Pracovní skupina pro rozvojové vzdělávání
19. Program Variaty – síť globálních škol
20. PRVÁK (projekt ADRA včetně setkání s lektory)
21. Společnost pro Fair Trade
22. Výzkumný ústav pedagogický

PŘÍLOHA II

Maastrichtská deklarace globálního vzdělávání

Evropský strategický rámec pro zkvalitnění a rozšíření globálního vzdělávání v Evropě do roku 2015

My, delegace, účastníci se Evropského kongresu o globálním vzdělávání, konaném v Maastrichtu ve dnech 15. – 17. listopadu 2002, a zastupující poslance, vlády, místní a regionální úřady a organizace občanské společnosti z členských států Rady Evropy, si přejeme přispět ke Světovému summitu o udržitelném rozvoji a k přípravě 'Desetiletí OSN pro výchovu k udržitelnému rozvoji' vyhlášeného Organizací spojených národů.

1. Připomínáme:

- mezinárodní závazky ke globálnímu udržitelnému rozvoji, přijaté na nedávném Světovém summitu o udržitelném rozvoji, a k vytvoření globálního partnerství pro snižování celosvětové chudoby, jak je uvedeno v Rozvojových cílech tisíciletí OSN;
- mezinárodní, regionální a národní závazky ke zvýšení a zlepšení podpory pro globální vzdělávání, jako je vzdělávání, které podporuje hledání poznatků o realitě světa a zapojení do kritického globálního demokratického občanství směřujícího k větší spravedlnosti, udržitelnému rozvoji, spravedlnosti a lidským právům pro všechny;
- definici globálního vzdělávání přijatou Centrem Sever-Jih Rady Evropy (2002):

Globální vzdělávání je vzdělávání, které otevírá lidem oči a mysl pro realitu světa, a probouzí je k tomu, aby usilovali o větší spravedlnost ve světě, o rovnost všech lidí a lidská práva pro všechny.

Pojem globální vzdělávání zahrnuje také rozvojové vzdělávání, výchovu k lidským právům, výchovu k udržitelnému rozvoji, výchovu k míru a prevenci konfliktů a multikulturní výchovu, která je globálním rozměrem výchovy k občanství.

2. Jsme si hluboce vědomi skutečnosti, že:

- stále přetrvávají rozsáhlé globální nerovnosti a dosud nejsou pro všechny lidi dostupné základní lidské potřeby, včetně práva na vzdělávání (jak je uvedeno v Dakarské deklaraci Vzdělání pro všechny);
- demokratické rozhodovací procesy vyžadují politický dialog mezi informovanými a plnoprávními občany a jejich volenými zástupci;
- zásadní změna vzorců spotřeby a výroby nezbytná k tomu, aby byl dosažen udržitelný rozvoj, může být uskutečněna pouze v případě, že občané, ženy stejně jako muži, budou mít přístup k adekvátním informacím, pochopí nutnost začít jednat a budou s ní souhlasit;
- dobře koncipované a strategicky naplánované globální vzdělávání, kdy se rovněž vezme v úvahu problematika rovnosti žen a mužů, by mělo přispět k pochopení a přijetí takových opatření.

3. Uznáváme, že:

- Evropa je světadíl, jehož obyvatelstvo pochází ze všech oblastí světa a je v nich zastoupené;

- žijeme ve stále více globalizovaném světě, kde přeshraniční problémy musí být řešeny cestou společných a mnohostranných politických opatření;
- výzvy k mezinárodní solidaritě musí být plněny s pevným odhodláním;
- globální vzdělávání má zásadní význam pro posílení veřejné podpory financování rozvojové spolupráce;
- všichni občané potřebují získat znalosti a dovednosti, aby mohli porozumět, účastnit se a kriticky jednat v naší globální společnosti jako plnoprávní globální občané. To představuje zásadní úkoly ve všech oblastech života, včetně vzdělávání;
- existují aktuální výzvy a možnosti, jak zapojit Evropany do různých forem vzdělávání směřujícímu k aktivnímu místnímu, národnímu a globálnímu občanství a k udržitelnému životnímu stylu s cílem čelit ztrátě důvěry veřejnosti v národní a mezinárodní instituce;
- metodika globálního vzdělávání se zaměřuje na podporu aktivního učení a povzbuzování reflexe za aktivní účasti studentů a pedagogů. Globální vzdělávání oceňuje a podporuje různorodost a úctou druhým a podporuje studenty, aby se rozhodovali ve svém vlastním kontextu ve vztahu ke kontextu globálnímu.

4. Souhlasíme, že:

v zájmu všech je svět, který je spravedlivý, mírumilovný a udržitelný;

Vzhledem k tomu, že definice globálního vzdělávání uvedená výše zahrnuje koncept výchovy k udržitelnému rozvoji, může tato strategie být zahrnuta do aktivit navazujících na nedávný Světový summit o udržitelném rozvoji a může sloužit jako příprava pro Desetiletí OSN pro výchovu k udržitelnému rozvoji, které bude zahájeno v roce 2005. Globální vzdělávání může jako průřezové téma významně přispět k dosažení těchto závazků. Přístup ke globálnímu vzdělávání je nutností i právem.

To bude vyžadovat:

- silnější a kvalitnější spolupráci a koordinaci mezi mezinárodními, národními, regionálními a lokálními aktéry;
- aktivní účast a závazky v aktivitách navazujících na tento kongres ve všech čtyřech kategoriích politických aktérů – v parlamentech, vládách, v místních a regionálních orgánech, jakož i v občanské společnosti (čtyřstranný dialog), které jsou zapojeny do probíhající užitečné politické diskuse v rámci Centra Sever-Jih;
- podstatně vyšší dodatečné finanční prostředky na národní i mezinárodní úrovni;
- větší podporu napříč ministerstvy rozvojové spolupráce, zahraničních věcí, obchodu, životního prostředí a zejména školství, aby došlo k zajištění plné integrace do osnov pro formální a neformální vzdělávání na všech úrovních;
- mezinárodní, národní, regionální a místní podporu a koordinační mechanismy;
- výrazně větší spolupráci mezi Severem a Jihem a mezi Východem a Západem.

5. Přejeme si, abychom my sami a členské státy, organizace občanské společnosti, parlamentní struktury a místní a regionální orgány, které zastupujeme:

5.1 urychlili proces přípravy definice globálního vzdělání a zajistili, aby v každé fázi procesu byla obsažena bohatá různorodost zkušeností a perspektiv (např. obyvatel Jihu, menšin, mládeže a žen);

5.2 vypracovali ve spolupráci s odpovědnými orgány a příslušnými aktéry (nebo rozvíjeli již existující) plány pro kvalitnější globální vzdělávání, počínaje dneškem až do roku 2015, směřující k cílovému datu pro dosažení rozvojových cílů tisíciletí;

5.3 navýšili finanční prostředky na globální vzdělávání;

5.4 zajistili integraci globální perspektivy do vzdělávacích systémů na všech úrovních;

5.5 zajistili, nebo pokud již existují, zlepšili a zkvalitnili národní struktury pro financování, podporu, koordinaci a přípravu politik pro globální vzdělávání ve všech členských státech Rady Evropy, v souladu s národními podmínkami;

5.6 vypracovali, nebo pokud již existují, dále rozvíjeli strategie pro zlepšení a zajištění kvality globálního vzdělávání;

5.7 zvýšili podporu regionálních, evropských a mezinárodních strategických sítí pro kvalitnější globální vzdělávání, a to mezi politiky a odborníky;

5.8 zkoumali proveditelnost zavedení vzájemného hodnocení vzájemnou podporu programu, a to prostřednictvím národních zpráv o globálním vzdělávání a pravidelných hodnotících zpráv, a to v časovém horizontu dvanácti let.

5.9 podíleli se na aktivitách navazujících na Světový summit o udržitelném rozvoji a na přípravě Desetiletí OSN pro výchovu k udržitelnému rozvoji.

My, delegace účastníci se Evropského kongresu globálního vzdělávání, konaného v Maastrichtu ve dnech 15. – 17. listopadu 2002, a zastupující poslance, vlády, místní a regionální orgány a organizace občanské společnosti z členských států Rady Evropy, se zavazujeme k trvalému dialogu s Jihem o formě a obsahu globálního vzdělávání.

Použitá literatura²²

ADRA, Adventistická agentura pro rozvoj a humanitární pomoc, webové stránky: www.adra.cz

ARPOK, Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, webové stránky: www.arpok.cz

Česko proti chudobě, webové stránky: www.ceskoprotichudobe.cz

DAC (2007): Zvláštní hodnotící zpráva o rozvojové spolupráci, Česká republika, Paříž, OECD/DAC

FoRS (2008): Představujeme FoRS a jeho organizace, České fórum pro rozvojovou spolupráci, Praha

FoRS, České fórum pro rozvojovou spolupráci, webové stránky: www.fors.cz

GENE, Global Education Network Europe, webové stránky: www.gene.cz

INEX-SDA, Sdružení dobrovolných aktivit, webové stránky: www.inexsda.cz

Mc Donnell, I., Lecomte, H., and Wegimont L. (2003): Public Opinion and the Fight Against Poverty, NSC, Lisbon and Development Centre Studies, OECD, Paris

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, webové stránky: www.msmt.cz

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, webové stránky, www.mzv.cz

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Průzkum veřejného mínění 11/2006, SC&C

O'Loughlin, E., and Wegimont, L. (2003): Global Education in Europe to 2015: Strategy, Policies and perspectives, NSC Lisbon 2003

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2007

Společnost Člověk v tísni, webové stránky, www.clovekvtisni.cz

Společnost pro Fair Trade, webové stránky: www.fairtrade.cz

²² Čtenáři mohou také konzultovat předešlé národní zprávy vydané dosud v sérii hodnotících zpráv o globálním vzdělávání v Rakousku, Nizozemí, Finsku a Kyrpu. Kopie těchto zpráv jsou dostupné ve formátu pdf na www.gene.eu.

Příspěvky

Mezinárodní hodnotící tým

Irsko	Thomas Tichelmann (předseda), vedoucí oddělení rozvojového vzdělávání, Irish Aid, Ministerstvo zahraničních věcí, Irsko
Finsko	Liisa Jääskeläinen, poradkyně pro vzdělávání, Finská národní rada pro vzdělávání
Norsko	Arnfinn Nygaard, ředitel, síť nevládních organizací RORG
Slovensko	Katarina Kováčová, projektová manažerka, Slovenská rozvojová agentura

Sekretariát Evropského procesu vzájemného hodnocení globálního vzdělávání

Eddie O´Loughlin, koordinátor hodnotícího procesu
Politický koordinátor, GENE

Liam Wegimont,
Ředitel GENE

Autoři

Eddie O´Loughlin
Liam Wegimont

Rešerše a překlad

Zuzana Hlavičková

GENE
Amsterdam
listopad 2008

© GENE